

J. P. TRAP

KONGERIGET
DANMARK

FJERDE OMARBEJDEDE UDGAVE

PAA GRUNDLAG AF DEN AF H. WEITEMEYER UDGIVNE 3. UDGAVE
OG UNDER MEDVIRKNING AF VIDENSKABSMÆND, FAGFOLK OG
STEDLIGE MEDDELERE FRA ALLE LANDETS EGNE

UDGIVET AF

GUNNAR KNUDSEN

IV. BIND

MARIBO AMT · ODENSE AMT
SVENBORG AMT

KØBENHAVN 1923

G. E. C. GADS FORLAG

(FREDERIK GAD)

INDHOLD AF FJERDE BIND

	Pag.
MARIBO AMT	1—260
Købstæder: Maribo p. 9 — Nakskov p. 21 — Nykøbing p. 60 — Nysted p. 53 — Rødby p. 46 — Saksøbing p. 39 — Stubbekøbing p. 80.	
Herreder: Falsters Nørre-Hrd. p. 213 — Falsters Sønder-Hrd. p. 236 — Fuglse p. 139 — Laalands Nørre-Hrd. p. 112 — Laalands Sønder-Hrd. p. 88 — Musse p. 172.	
Sogne (og Landkommuner):	
Aastrup (egen Komm.)	258
Alslev, se Nørre- og Sønder-Alslev.	
Arninge (egen Komm.)	92
Askø (egen Komm.)	171
Avnøde (Halsted-Avnede Komm.)	108
Bandholm (Østofte-Bandholm Komm.) .	166
Birket (egen Komm.)	136
Branderslev (egen Komm.)	112
Brarup (Kippinge-Brarup Komm.)	226
Bregninge (Kettinge-Bregninge Komm.)	207
Bursø (Holeby-Bursø Komm.)	153
Danmare (egen Komm.)	93
Døllefjælde (Døllefjælde-Musse Komm.)	199
Engestofte (Vaabensted-Engestofte Komm.)	179
Erindlev [Errindlev] (Erindlev-Olstrup Komm.)	143
Eskilstrup (Ønslev-Eskilstrup Komm.)	232
Falkerslev (egen Komm.)	256
Fejø (egen Komm.)	168
Fjælde [Fjelde] (Slemminge-Fjælde Komm.)	198
Fuglse (Fuglse-Krønge Komm.)	147
Fæmø [Femø] (egen Komm.)	170
Gedesby (Skelby-Gedesby Komm.) ...	245
Gloslunde (Gloslunde-Græshave Komm.)	97
Godsted (Øster-Ulslev-Godsted Komm.)	203
Græshave (Gloslunde-Græshave Komm.)	98
Gundslev (egen Komm.)	217
Gurreby (Skovlænge-Gurreby Komm.) .	107
Halsted (Halsted-Avnede Komm.)	129
Herredskirke (Herredskirke-Løjtøfte Komm.)	127
Herreslev [Herritslev] (egen Komm.) ..	208
Hillested (egen Komm.)	163
Holeby (Holeby-Bursø Komm.)	151
Horbelev (egen Komm.)	254
Horreby (Karleby-Horreby-Nørre-Ørslev Komm.)	252
Horslunde (Horslunde-Nordlunde Komm.)	124
Hunseby (egen Komm.)	174
Idestrup (egen Komm.)	238
Kappel (egen Komm.)	90
Karleby (Karleby-Horreby-Nørre-Ørslev Komm.)	251
Kettinge (Kettinge-Bregninge Komm.) .	205
Kippinge (Kippinge-Brarup Komm.) ...	224
Kirkeby, se Nørre- og Sønder-Kirkeby.	
Krønge (Fuglse-Krønge Komm.)	150
Købelev (egen Komm.)	119
Landet (Landet-Ryde Komm.)	100
Lillebrænde (Torkilstrup-Lillebrænde Komm.)	216
Løjtøfte (Herredskirke-Løjtøfte Komm.)	128
Maglebrænde (egen Komm.)	214
Majbølle (egen Komm.)	187
Maribo Købstads Landdistrikt (Maribo Komm.)	173

	Pag.		Pag.
Musse (Døllefjælde-Musse Komm.)	200	Sønder-Kirkeby (Sønder-Kirkeby-Sønder-	
Nebbelunde (Nebbelunde-Sædinge		Alslev Komm.)	248
Komm.)	154	Taagerup (Taagerup-Torslunde Komm.) .	141
Nordlunde (Horslunde-Nordlunde		Taars (egen Komm.)	183
Komm.)	126	Tillese [Tillitse] (egen Komm.)	94
Nysted Landsogn (egen Komm.)	209	Tingsted (egen Komm.)	233
Nørre-Alslev (egen Komm.)	221	Tirsted (Tirsted-Skørringe-Vejleby	
Nørre-Kirkeby (Stadager-Nørre-Kirkeby		Komm.)	157
Komm.)	229	Toreby (egen Komm.)	191
Nørre-Vedby (egen Komm.)	219	Torkilstrup (Torkilstrup-Lillebrænde	
Nørre-Ørslev (Karleby-Horreby- Nørre-		Komm.)	215
Ørslev Komm.)	253	Torslunde (Taagerup-Torslunde Komm.)	143
Olstrup (Erindlev-Olstrup Komm.)	145	Ulslev, se Vester- og Øster-Ulslev.	
Radsted (egen Komm.)	188	Utterslev (egen Komm.)	122
Ringsebølle (egen Komm.)	140	Vaabensted (Vaabensted-Engestofte	
Ryde (Landet-Ryde Komm.)	102	Komm.)	177
Sakskøbing Landsogn (egen Komm.)	180	Vaalse (egen Komm.)	223
Sandby (egen Komm.)	115	Vedby, se Nørre-Vedby.	
Skelby (Skelby-Gedesby Komm.)	243	Vegerløse (egen Komm.)	240
Skovlænge (Skovlænge-Gurreby Komm.)	106	Vejleby (Tirsted-Skørringe-Vejleby	
Skørringe (Tirsted-Skørringe-Vejleby		Komm.)	162
Komm.)	160	Vestenskov (egen Komm.)	88
Slemminge (Slemminge-Fjælde Komm.)	196	Vesterborg (egen Komm.)	134
Stadager (Stadager-Nørre-Kirkeby		Vester-Ulslev (egen Komm.)	204
Komm.)	228	Vignæs (egen Komm.)	186
Stokkemærke (egen Komm.)	108	Vindeby (egen Komm.)	121
Systofte (egen Komm.)	237	Ønslev (Ønslev-Eskilstrup Komm.)	230
Sædinge (Nebbelunde-Sædinge Komm.)	156	Ørslev, se Nørre-Ørslev.	
Søllested (egen Komm.)	103	Øster-Ulslev (Øster-Ulslev-Godsted	
Sønder-Alslev (Sønder-Kirkeby-Sønder-		Komm.)	202
Alslev Komm.)	249	Østofte (Østofte-Bandholm Komm.)	164

DEN FYNske ØGRUPPE 261

ODENSE AMT 266—586

Købstæder: Assens p. 374 — Bogense p. 354 — Kerteminde p. 344 —
Middelfart p. 363 — Odense p. 271.

Herreder: Aasum p. 417 — Baag p. 551 — Bjærg p. 439 — Lunde p. 463
— Odense p. 387 — Skam p. 477 — Skovby p. 492 — Vends p. 518.

Sogne (og Landkommuner):

Aaby, se Nørre-Aaby.		Bedeslev (Nørre-Næraa-Bedeslev	
Aasum (Seden-Aasum Komm.)	418	Komm.)	482
Agedrup (Kølstrup-Agedrup Komm.) . . .	446	Bellinge (Brændekilde-Bellinge Komm.)	405
Allerup (Allerup-Davinge Komm.)	424	Birkinge [Birkende] (Marslev-Birkinge	
Allese [Allesø] (Allese-Næsbyhoved-		Komm.)	449
Broby Komm.)	476	Brylle (egen Komm.)	412
Asperup (Asperup-Rorslev Komm.)	526	Brændekilde (Brændekilde-Bellinge	
Baagø (egen Komm.)	552	Komm.)	404
Balslev (Balslev-Ejby Komm.)	537	Brænderup (egen Komm.)	528
Barløse (egen Komm.)	555	Dalby (Dalby-Stubberup Komm.)	459

Maribo.

18. Aarh.

1608

1903

Købstaten Maribo

ligger i Musse Herred under $54^{\circ} 46' 21''$ n. Br. og $1^{\circ} 4' 33''$ v. L. f. Kbhvn. — $11^{\circ} 30' 7''$ ø. L. for Grw. — (Kirketaarnets Spids). Den ligger smukt mellem Sønder- (el. Maribo-) Sø, c. 925 ha (c. 229 ha under Byen), og Nørre- (el. Grimstrup-) Sø, c. 47 ha

(c. 18 under Byen), hvilke forbindes ved et lille Aaløb. Søerne med deres skovbevoksede Bredder og smaa Holme, som Fruerø, Præstø og Heste, bidrager i høj Grad til Egnens Skønhed. Byen selv ligger paa et temmelig fladt Terræn; højeste Punkt er ved den nye Skole ved Revshalevej, c. 16,5 m; ved det gl. Raadhus paa Torvet er der 14,6 m. Byen ligger c. 24 km ØSØ. for Nakskov, 9 km VSV. for Saksøbing, 11 km NØ. for Rødby og 7 km S. for Bandholm. Dens største Udstrækning fra Ø. til V. er c. 1600, fra N. til S. 1000 m. Dens Hovedaare gaar gennem Østergade, der fører fra Landevejen til Saksøbing,

over Torvet gennem Vester- og Vesterbrogade, som fører ud til Landevejene til Bandholm, Nakskov og Rødby. Omkring Vesterbrogade ligger en særlig, vestlig Bydel, der adskilles fra den egentlige By ved Aaløbet mellem Søndersø og Nørresø. Fra det store, regelmæssige Torv udgaar mod N. Maglemersvej og Jærnbanegade; mod S. fører Sønder-Boulevard, der udmunder i Revshalevej. Mellem Torvet og Søen ligger Stiftskirken, den gamle Klosterkirke, paa den ualmindelig smukke Kirkegaard, til Dels gemt mellem gamle, høje Træer. I det nyere Bykvarter N. for Banegaarden findes et Par større industrielle Anlæg. Byen har iøvrigt ikke mange særlig gamle Huse, men er velbygget og gør et tiltalende Indtryk; i de nyere Dele findes mange smukke Villaer.

Byen har 32 Gader og Stræder samt et Torv. Købstadsgrunden med tilh. Markjorder udgør 623 ha, og der var 1921 665 Huse. Paa Markjorderne ligger bl. a. det nedenn. Rekonvalescenthjem og Avlsgaarden *Skovnæs*, tilh. De dske Sukkerfabr. (31,9 Td. H., Ejds. 2586, Jordv. 356, 184 ha, deraf Ager 110, Eng 11, Skov 25, Hede 16, andre Arealer 22), *Maribo Svinefæderi* og *Maribo Sukkerfabrik*. Af Arealet var i 1919 145 ha besaaede, 2 Brak, 64 Grønfoder og Græsning, 58 Haver o. l., 46 Skov, 56 Veje, Gader, Byggegr. o. l., 247 Vandar. Det saml. Hartk. var $\frac{1}{2}$ 1905 93 Td., hvoraf 8 hørte til 83 Jordbrug i den egtl. By, 13 til Jordbr., hvis Avlsbygninger ligger paa Markjorderne.

Bygningernes saml. Brandforsikringssum var i 1921 13,702,361 Kr. Ved Vurdering til Ejendomsskyld i 1920 udgjorde den samlede Vurderingssum 18,251,000, deraf Jordværdien 3,217,000 Kroner.

Om *Maribo Købstads Landdistrikt* se under Musse Hrd.

Efter Generalstabens Revision. 1921.

1 Mindestotte for	11 Postkontor	21 Apotek	32 Børnehjem
2 Vånd- og Gasværk	12 Stiftsmuseum	22 Ølsens Hotel med Teater	33 Andelsvotneslagteri
3 Alderdomshjem	13 Missionshus „Ebenezer“	23 Den danske Andelsbanks Filial	34 Off. Slagtehus
4 K.F.U.M.	14 Aldershoie	24 Handels- og Landbrugsbank	35 Katolsk Skole
5 Diskonto- og Laanebank	15 Ting- og Arresthus med	25 Stiftelse (Foren af 1. Jan. 1852)	36 „ Kirke
6 Hotel „Dana“	16 Dommer- og Politkontor	26 Ruin	37 Amtstue
7 Elektricitetsværk	17 Telegrafstation	27 Høiethjem	38 Borgerskole
8 Toldkammer	18 Hotel „Maribo“	28 Sufskirke	39 Realskole
9 Dampmølle	19 Teknisk Skole	29 Fattiggaaard	40 Vandaarn
10 Trifolium	20 Landmandsbankens Filial	30 Asyl	
	21 Mindestotte Fr.VII	31 Raadhus	

Af offentlige og andre **Bygninger** samt **Institutioner** nævnes:

Stiftskirken, mod S. i Byen tæt ved Maribo Sø, tidligere Birgittinerne Kirke, fra 1596 Byens Sognekirke, bestaar af et stort, aflangt, tredelt Skib, et smallere Kor mod V. og et moderne Taarn ved Korets Vestside. Den er rejst som Klosterkirke i Beg. af 15. Aarh., og dens Murstensgotik er præget af den hellige Birgittas Forskrifter. Skønt den er den mindste af Nordens Birgittinerkirker (af hvilke Moderkirken i Vadstena er den største, og Mariager var den næststørste), har den dog betydelig Omfang og Længde (68,7 m). Som alle Ordenens Kirker mangler den Tværskib, og mod almenkirkelig Skik er Koret vendt mod V., idet dette Parti var forbeholdt Klosterets

Brødre, medens Søstrene havde deres Nonnekor inden for Østgavlen. Det mest afgørende arkitektoniske Grundtræk er Skibets Udformning som en Kirkehal, hvis Side-skibe er næsten ligesaa høje som Midtskibet. Udadtil gør dette Anlæg Bygningen imponerende og tung; Skibet er samlet under et vældigt, fælles Tagværk med Trappe-

gavle i Ø. og V. I Østgavlen er Indgangene beskedent anbragte under Sideskibenes Vinduer, medens der under Midtskibets store Østvindue er indsat en Reliefsten med et Krucifiks mellem Christi Lidelsesredskaber. Ikke blot de middelald. Klosterbygninger, som omgav Kirken, men ogsaa forskellige andre Udbygninger er forsvundne; ved Østgavlen har der tidligere været to smaa Kapeller, af hvilke det nordl. først blev nedrevet 1812 (det er vist et af disse, som 1538 kaldes Val-kendorfs Kapel), og ved Sydsiden af Koret laa indtil 1812 et lille Kapel, det Stensenske. Det ved sidste Restauration opførte firkantede, 35 m høje Taarn (Murværket er 25 m), der har pyramideformet, kobberdækket Tag, er rejst paa Fundamenterne af et tidligere Klokketaarn (Murens Højde c. 25, til Fløjstangen 40 m), som blev nedrevet ved en 1738-40 under Ledelse af Hofbygmester L. Thura foretaget Restauration, ved hvilken Lejlighed der paa Østgavlen opførtes et foruden firkantet, foroven ottekantet, spaantækt Træspir. I det stemningsfulde Indre bæres Kirkehøllens Hvælv af kraftige ottekantede Arkadepiller, over hvilke Midtskibets 8 Hvælv har Stjærneribber, de lidt lavere Sideskibshvælv alm. Krydsribber. De to Stjærnehvælv i Koret svarer til Midtskibets, medens Korgulvet er hævet over 4 krydshvælvede Gravkældere (nu benyttede til Varmeapparatet; de der staaende

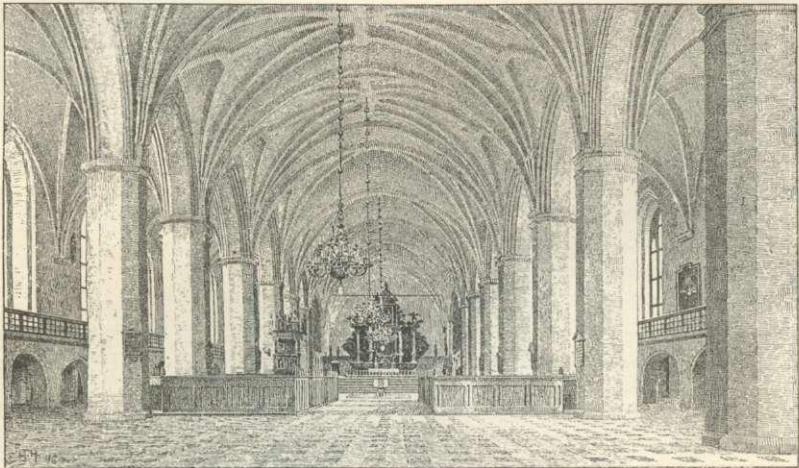

Maribo Stiftskirke.

Kister nedsænkedes ved Restaurationen 1864 paa Kirkegaarden). I Korets Nordmur er der Nicher, der skal have været brugte til Nonnernes Skriftegang. Langs Østgavlen og begge Sideskibenes Vægge strækker sig murede, gamle eller rekonstruerede Pulpiturer („Lægtene“), som paa Langsiderne bæres af fritstaaende, ved lave Buer forbundne Piller, og under hvilke der løber lange Gange, „Munke-gangene“, med Bjælkeloft; ved Østgavlen er der langagtige Krydshvælvinger. Ad en Vindeltrappe i Kirkens nordøstlige Hjørne kommer man op til Tagrummet over Hvælvingerne, hvor anselige Højkirkemure støtter den store Tagkonstruktion. Skønt Bygningen er rejst efter en fast Plan, ses det dog, at Byggetiden har været lang. Det vestre Parti er ældre end det østre, det har mere kultiverede Enkeltheder, og midtvejs i Skibet er der Øgninger i Murværket. Et Afladsbrev, udstedt af 7 Kardinaler 1446, omtaler Bygningen som ufuldendt.

Trods al Vanrøgt gennem Tiderne er Maribo Stiftskirke den bedst bevarede Birgittinerkirke, og ved de to sidste Restaurationer har man søgt saa vidt muligt at føre

den tilbage til dens oprindl. Skikkelse. Ved den første, der 1861-65 lededes af Etatsrd. H. Chr. Hansen, opførtes bl. a. Trappegavlene (Vestgavlen og Koret havde dengang Valmtage), og et Bindingsværks Skillerum, der skilte Koret fra Kirken, nedtoges, hvorefter Alteret, som før havde haft sin Plads ved Østgavlen, opstilledes foran i Koret, hvis vestl. Del udgør Landemodesalen, medens det tidligere Alterkor indrettedes til Vestibule, over hvilken Orgelet er opstillet paa et i Lighed med de andre Pulpiturer opmuret Pulpitur. Ved den sidste, 1891-92 udførte Restauration, der lededes af H. B. Storck, fjernedes bl. a. Spiret paa Østgavlen, og det nuv. Taarn opførtes, Kirkens Mure rensedes, Stræbepillerne istandsattes og afdækkedes med glaserede Mursten; i Stedet for de oprindelige raa Syldsten, hvis Uregelmæssighed bidrog til Fugtighedens Indtrængen, anbragtes der en glat Granitsokkel, og i det Indre erstattedes den fra den tidligere Restauration stammende Kalkdekora-

Maribo Stiftskirkes Indre.

tion med hvid Kalkning. Paa Korets Bagvæg har der været nogle Kalkmalier; ved sidste Restauration fandtes over Orgelet Rester af en ornamental sengotisk Dekoration, der er bevaret. (Opmaal. i Æ. n. Arkit. R. III, Saml. 1. Bl. 5-7; J. N. Høyen, i Kirkeh. Saml. II p. 666, optrykt i H.'s Samlede Skrifter).

Altertavlen, der under den sidste Restaurat. fik en pragtfuld polykrom Udsmykning, er et anseligt bruskbarokt Billedskærerarbejde fra 1641, skænket af Borgmester S. Sørensen Enke Margrete Albretsdatter (de fire S'er paa Siderne af Tavlen betyder: Salig Søren Søren Søn) og skaaret af den i Maribo bosatte Mester Henrik Werner (en katolsk Altertavle fra c. 1510 er nu i Engestofte Kirke ved Maribo, se Fr. Beckett, *Altert.*, p. 81 fl.). Prædikestolen er et Snedkerarbejde i Højrenæssancestil fra 1606, skænket af Morten Venstermand til Søholt og Fru Anne Andersd. Galt. Fonten af Sandsten er ny, udf. efter Tegn. af Etatsr. H. Chr. Hansen og skænket 1865 af Kmhr. Wichfeld til Engestofte og Hustru. Alterstager fra 1643. Af Lysekronerne er en skænket 1638, en anden stammer fra Helligaandskirken i Kbhvn. Til højre for Opgangen til Alteret findes den Niche, hvori Leonora Christine Ulfelds Lig blev nedsat 1698 i det af hende selv 1696 indrettede Gravrum, hvor 3 af hendes, i spæd Alder døde Sønner var begravede, og her blev 1864 indmuret den

Ligsten, som tidligere laa over Graven foran Koret, og hvis Indskr. lyder: „Herre, hafde dit Ord icke værret min Trøst, da hafde jeg forgaaet i min Elendighed. Dette Begravelses-Sted tilhører hendis høybaarne Naade Grefwinne Leonora Christina, hvorhelst trende af henders Sønner ære nedersatte, oc sielf hviler hun her siden den 6 Aprilis A^o 1698, da hun hafde levet 76 Aar 8 Maaneder oc 8 Dage*^{*)}. Af de mange andre Ligsten mærkes en over Hans Pøiske til Berridsgd., † 1478, og Hustru, en over „Salig Rasmus Hanssen“, † 1565, en over Laurits Vasspyd, Landsdommer i Laaland, † 1535 (fra 1571, bekostet af Erik Grubbe til Aalstrup, og Fru Anne Vasspyd), samt to over Abbedisser efter Reformationen, Jmfr. Margrethe Urne, † 1582 (afbildet med en Hund ved Fødderne), og Jmfr. Margrethe Nordby, † 1602. Desuden findes der nogle faa Epitafier i Kirken, det ældste opsat 1584 af Doritte Skrivets (Lund, Mal. Portr. IX p. 185). I Landmodesalen bag Alteret findes en af H. V. Bissen udf. Buste af Biskop Rasmus Møller, † 1842; ligeledes findes en af Stiftets Gejstlighed bekostet Buste af Biskop D. G. Monrad, † 1887, samt to Sølvkranse, der har ligget paa hans Kiste. I samme Sal staar to katolske Sidealtertavler, den ene omfattende et meget ejendommeligt Maleri paa Lærred (c. 1450, Jomfru Maria, sikkert ikke Birgitta), den anden med en usk. Bispefigur (Augustinus?), som tidligere har hængt paa en Vægspille foran Koret, og som efter Sagnet pegede paa en i en af Pillerne skjult Skat; endvidere et Røgelseskar, Broderier af en Messedragt, og en Samling Relikvier, fundne 1818 i et stort gotisk Krucifiks, som hænger paa Bagsiden af Alteret; Relikvierne er maaske hidkomne fra Vadstena Kloster 1416 og menes oprindl. at have været gemte i et endnu bevaret Sølvbæger med et kronet M. i Foden. Mellem Altersølvet findes en sentkatolsk Kalk samt en Kalk og en Kande fra 1603. Den lille Klokke, uden Indskr., er fra 14. Aarh.

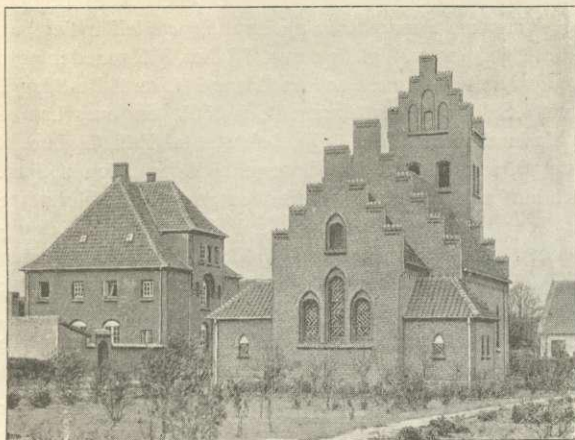
Kirken, som tidligere laa helt omgivet af de gl. Klosterbygninger, ligger nu frit, især efter at Præstegaardens Udbygninger i den senere Tid er blevne fjærned. I 1501 nævnes „Skt. Gertruds Kapel“ paa Maribo Klosters Kirkegaard.

Ved Kirken, der er selvejende, er ansat en Sognepræst, som tillige er Præst ved Annekset Hillested, samt en præsteviet Kateket, som tillige er Førstelærer ved Borgerskolen, og en præsteviet Medhjælper. Kirkens Formue er 1921 19,828, dens Gæld 21,508 Kr.

Missionshuset Ebenezer, Museumsgade, er opf. 1898 og ejes af Indre Mission. — **Katolsk Kirke** (Skt. Birgittas Kapel), Ny-Østergade, er opf. 1897 (indv. ^{15/8}), Arkt. H. Glahn, for de polske Arbejdere, af røde Mursten i gl. dansk Stil og bestaar af Skib, Kor og Taarn mod V. med takkede Gavle; det Indre er holdt i romansk Stil; Kirkens Konsekration fandt Sted ^{8/10} 1901; dens Navnehelgener er Skt. Birgitta og Skt. Stanislaus. En Præstebolig ved Kirken er opf. 1900 (H. Glahn; se „Archit.“ VIII p. 525-27). — **K. F. U. M. Bygning**, Vesterg., er opf. 1919-20, Arkt. Tømrerm. H. J. Musse, ved Ombygning af en ældre Ejendom. — **Frelsens Hærs Bygning**, Museumsgade, opf. 1910, Arkt. Murerm. J. Quidde.

*) Ved Indmuringen af Stenen, der dengang var itu, blev af en Fejltagelse Skriftstedet sat nederst i Stedet for øverst. Da Graven, som i Tidens Løb havde lidt meget af Fugtighed, blev aabnet 1827, fandt man kun Levninger af et Bernelig, hvilke Levninger samledes i et lille Skrin, der blev sat paa en opmuret Pille i Graven (atter 1847 blev Graven undersøgt og restaur.). Derimod fandtes der ikke noget tilbage af Leonora Christines Kiste. Traditionen vil vide, at den straks efter Begravelsen paa Anmodning af den afdødes Skriftefader, Kirkens Præst, i Hemmelighed blev fjærnet af hendes Tjenere og nogle trofaste Venner og hensat i et ukendt Gravkammer under Kirkens Gulv — alt for at forhindre, at Øvrigheden skulde forstyrre Gravfreden, idet Autoriteterne i Kbhvn. havde beordret en Undersøgelse af Kisten, i hvilken man antog, at hendes Brevveksling med Ulfeld fandtes. Jvfr. dog S. Birket Smith, Leonora Christina paa Maribo Kloster, Kbhvn. 1872, p. 70 fl. Graven havde alt 1765 været aabnet og „omlagt“, ved Undersøgelsen i 1847 fandtes der 4 Hovedskaller. (Se H. Rasmussen, Et Par Minder om Leonora Christina Ulfeldt, i Laal.-Falsters Aarb. 1917).

Kirkegaarden, SØ. for Kirken, ejendommelig og smukt beliggende, er taget i Brug 1798, udvidet 1879, 1899 og 1909 og er nu c. 1,4 ha; et Ligkapel er

Katolsk Kirke i Maribo.

opf. 1903, Arkt. K. Varming (se „Archit.“ 19/5 1906). Der findes fl. smukke Monumenter, deribl. over Hansigne Petrea Krøyer, f. Seehusen, † 1831, med Marmorrelief af H. E. Freund, og over Biskop Rasm. Møller (se under Kirken), rejst 1844, Sandstensmonument med Basrelief af den gode Hyrde, af H. E. Freund.

Raadhuset, midtpaa Torvet, er opf. 1856-57, Arkitekt Muremester J. O. Mertins, i go-

tisk Renæssancestil af Grundmur i to Stokv. med et lille fremspringende, ottekantet Taarn med Kuppeltag paa Façaden; det ejes fra $\frac{1}{4}$ 1921 af Købstaden og indeholder Byraadssal, Ligningskommissionsværelse, Raadhussal m. m. og bliver fra $\frac{1}{10}$ 1921 indrettet til Kæmner- og Borgmesterkontorer og muligvis Læsestue i Forbindelse med Stiftsbiblioteket. — **Ting- og Arresthuset**, Museumsgade, er opf. 1919-21, Arkt. H. Glahn; det indeholder Retssal, Dommerlokale, Politistation, Sagførerværelse og Bl. for Arrestforvareren; det mod S. liggende 3 Stokv. høje Arresthus har Pl. til 30 Arrestanter; det ejes med $\frac{3}{4}$ af Amtet, $\frac{1}{6}$ af Maribo Kbst. og $\frac{1}{12}$ af Rødby Kbst.

Til det kommunale Skolevæsen (Skoleplan af 1920) hører en **Borgerskole** og en **Mellem- og Realskole**, der har Lokaler i 3, 1910-12 opf. Pavilloner, Arkt. C. Brandstrup, Hj. af Østergade og Revshalevej; til Skolerne hører desuden en Gymnastiksal. Borgerskolen

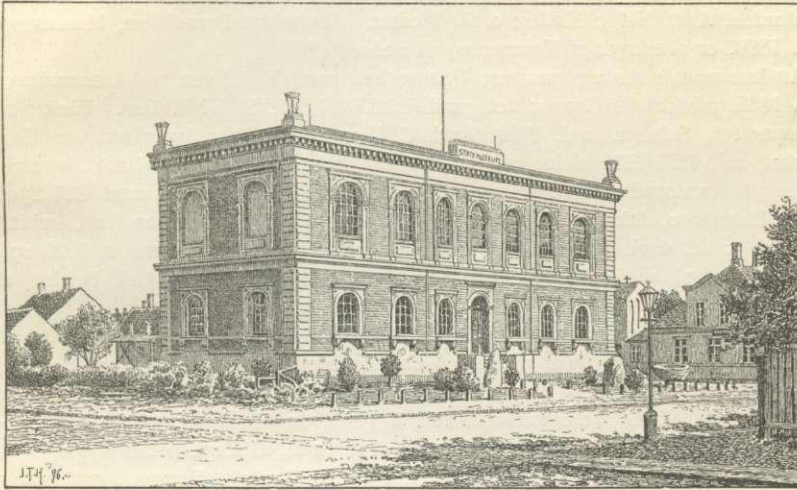

Raadhuset i Maribo.

har 7 Klasser og (Marts 1921) 424, Mellem- og Realskolen 105 Elever; til sammen har de 2 Overlærere, 11 Lærere og 5 Lærerinder. De gamle Skole-

bygninger, Østergade, opf. 1802 og 1819, bruges nu dels til privat Poge-skole, dels til Foreningslokaler for Industriforeningen og til Husvildeafdeling. **Teknisk Skole**, Østerg., to Stokv., er opf. 1886, Arkt. Brandstrup, af Haandværker- og Industriforeningen; den blev udvidet 1901; den har 6 Lærere og c. 81 Elv. — Desuden er der en **Handelsskole**, oprindl. opr. af Lærere ved den kommunale Skole, senere drevet af Maribo Handelsforening, med Lokaler i Kommuneskolen, 3 Lærere og c. 40 Elv., en privat Realskole, Torvegade, opr. 1871, med egen Bygn., 9 Lærere og c. 170 Elv., og en katolsk Skole, Østre Landevej, opf. 1917.

Laaland-Falsters Stiftsmuseum, Hj. af Jærnbane- og Museumsg., er opf. 1890 i to Stokv., Arkt. Ove Petersen, ved Bidr. af Staten og private, særlig paa Initiativ af Kapt., Kbmd. Laurits Schrøder († 1903). Det indeholder en forhist. og h ist

Stiftsmuseet i Maribo.

Saml., en zoologisk Afdeling, en Vaaben- og Møntsamling samt en Kunstafdeling med Malerier og Skulpturer (Jagtsamlingen tilhører Besidderen af Knuthenborg). Museet har aarl. Tilskud fra Staten. I Bygningen findes ogsaa det c. 15,000 Bd. store Stiftsbibliotek, grl. 1795 af Bogtrykker K. H. Seidelin (det havde først Plads i Kirkens Nonnekor (Landemodesalen) og blev senere flyttet til Raadhuset). I Haven foran Bygningen er opstillet 2 Runestene og en Døbefont med Runer. — I en særskilt Bygning (Bindingsværk) bag Museet ligger et **Landkulturhistorisk Museum**, stift. 1909; Grunden er skænket af Kbmd. Thousig, Bygningen opf. af Kommunen (det gl. Gymnastikhus, som flyttedes hertil; det laa før paa Ting- og Arresthusets Plads).

Sygehuset, S.-Boulevard, er opf. 1894, Arkt. H. Glahn, først kun med 8 Senge, senere udvidet til 36, endelig betydelig udvidet 1914 med en ny Fløj, Arkt. K. Varming, for c. 150,000 Kr.; det har nu c. 100 Senge i Sygehuset og 20 i Epidemifdelingen. En ny Udvidelse (Bolig for Reservelæge m. v.) er for Tiden under Arbejde. — Det gamle Sygehus, Graabrødrestræde, opf. 1846, anvendes nu til Husvildeafdeling. — **Fattiggarden**, Sønderg., opf. 1877, har Plads til

c. 35 Lemmer. — Et **Alderdomshjem**, Bangshavevej, er opf. 1921 af Kommunen, Arkt. L. Andersen, og har Plads til 20 Alumner.

Milde Stiftelser: **Foreningen af 1. Jan. 1852**, Ny-Klosterg., Bygningen opf. 1852, stift. af Borgere i Maribo, yder Sygehjælp og Underst. samt Fribolig til trængende Medl.; 12 Lejligheder. **Hvilehjemmet**, Ny-Klosterg., opr. 1892 af Foreningen „Hvilehjemmet“ til Støtte for ældre, hæderlige og trængende Kvinder, særlig af Tyendeklassen; Bygningen, opf. 1893, Arkt. Tømmerm. Galschiødt, afgiver 8 Fribl. **Aldershvile**, Museumsg., „Stiftelsen for ældre Haandværkssvende“, er opf. 1887 af Haandværkssvendenes Sygeforening; Pl. for 8 Familier. **Sygekasse-Rekonvalescenthjemmet**, ved Søndersø paa Præstebakken, er opf. 1916 af „Laal-Falsters forenede Sygekasser“, Arkt. C. Andersen, Nykøbing; c. 20 Pladser. **Maribo Børneasyl**, Graabrødreg., er stift. 1866 i en af Kommunen opf. Bygning; Plads til 80-100 Børn. Et nyt **Børnehjem** er opf. 1921 paa Markjorderne ved Anlægget Trekanten, Arkt. Helge Møller; c. 20 Pladser. Det ældre Børnehjem, Museumsg., opf. 1899, er overtaget af Kommunen til Beboelse*).

Af kommunale Anlæg nævnes: **Gasværket**, mod V. i Byen ved Gasværksvej, anl. 1865, udvidet fl. Gange; det prod. i 1920 11,002,250 Kbfd. Gas. **Elektricitetsværket**, Suhrsvej, anl. 1911 (Arkt. C. Brandstrup). **Vandværket**, ved Gasværket, anl. 1898-1900 af Ingeniør G. C. Ambt for c. 220,000 Kr.; Vandet kommer fra nogle Koralsandlag N. for Byen; 1907 er opf. et Vandtaarn, mod Ø. i Byen ved Skimminge, Arkt. Alfr. Jørgensen, Skulpturerne af Th. Hansen (se „Archit.“ ^{21/5} 1910); det dagl. Vandforbrug er c. 450 m³. Et oftl. **Slagtehus** er 1920 opf. ved Slagterivej af Maribo Svineslagteri; det eventuelle Underskud betales af Kommunen, der fra 1932 har Ret til at overtage det.

Banegaarden, mod N. i Byen, er opf. 1871. — Skraas overfor ligger det af Staten 1907-9 opf. **Posthus** paa en af Jærnbaneselskabet skænket Grund; det er i to Stokv. af røde Sten med sort glaseret Tegltag, Arkt. A. Clemmensen (se „Archit.“ ^{10/4} 1910). **Telegrafstationen** ligger i Jærnbangade (til Leje), **Toldkamret** ved Banegaarden, tilhører Banen; **Amtstuen**, Østerg., privat Bygn.

Af andre Bygninger kan nævnes: *Socialdemokratisk Forsamlingsbygning*, Torvet (en ældre Bygning), indv. ^{20/1} 1904 med en Sal i en Tilbygning (Arkt. Murerm. J. A. Klein), og en ved Olsens Hotel opf. Teatersal (indv. ^{14/1} 1921, Arkt. A. Jørgensen) med c. 400 Siddepladser.

Paa Torvet er der ^{7/10} 1867 afsl. en Buste af Fr. VII. Paa en aaben Plads V. for Byen, hvor Nakskov og Rødby Landevej løber sammen, er ^{21/11} 1917 afsl. en Mindestøtte for Landøkonomen Erhard Frederiksen, † 1903 (Granitsøjle med Indskrift, Arkt. H. Glahn).

Lystanlæg. Paa den af Kommunen ejede „Søbrinken“ og Østermark langs med Søndersøs Østside er en lille af Amtsforvalter M. Eller († 1859) skænket Lund, **Trekanten**, 1,3 ha; en tidligere Cyklebane er nu forvandlet til en smuk lille Sø, der staar i Forbindelse med Søndersø, en Sti langs Søen gennem Præstehaven anlægges 1921. **Aktiehaven**, c. 0,3 ha, er en Foreningshave, anl. paa noget af den gl. Klostergrund; i Haven er 1894 opf. en Pavillon, senere

*) *Maribo Hospital* eller *Beginnhuset*, en Stiftelse, som gav 10 gl. Kvinder Husly og Pengehjælp, blev nedlagt 1878. Naar det var oprettet, vides ikke; det nævnes første Gang 1617, da Chr. IV befalede en øde Kirke i Maribo, den gl. Sognekirke, nedbrudt, for at Materialerne kunde anvendes til en Istandsættelse af Hospitalet, men maaske stammer det alt fra den senere Middelalder. Navnet kommer af, at Sygeplejen i ældre Tid udøvedes af Beginner, Kvinder, som uden at have aflagt Klosterløftet sluttede sig sammen i Selskaber for at hengive sig til Andagtsøvelser og øve Velgørenhedsgerninger. Sikre Vidnesbyrd om Beginneres Nærværelse i Danmark haves fra Roskilde, hvor der 1263 nævnes 4 Beginner.

udvidet. Ved Søndersøs Vestsida ligger den smukke Park *Bangs Have*, c. 15 ha, der før hørte til Skovnæs (2 ha hører dog endnu dertil), men 1911 ved Mageskifte erhvervede af Kommunen; i Parken er der en Pavillon med Sommerteater, opf. 1912, Arkt. O. Funch-Espersen (se „Archit.“ ^{27/1} 1912). — Kommunen ejer i Søndersø de 3 smaa Øer *Fruerø*, c. 0,5 ha (Birkeskov), *Præstø*, 1,4 ha (Egeskov), og *Hestø*, 5,2 ha (Bøgeskov); den sidste er et yndet Udflugtssted for Byens Befolkning. — I Agent Qvades Have findes et usædvanlig stort Valnøddetræ (*Juglans regia*), hvis Stamme er over 3 m i Omfang, og i Kbmd. Hougaard-Jørgensens Have et Par prægtige gl. Takstræer, som Traditionen sætter i Forb. med Leonora Christine Ulfeld.

Gamle Huse. Torvet Nr. 28 er en køn lille Bindingsværksbygning fra 18. Aarh., et Stokv. med Kvistgavl. Fra s. Aarh. stammer ogsaa de smaa Bomhuse i Nørre-, Vester- og Søndergade, af hvilke det sidstnævnte er det bedst bevarede.

Indbyggertallet var $\frac{1}{2}$ 1921 4442 (1801: 686, 1850: 1667, 1901: 3838). Efter Erhverv fordeltes Folkemængden 1911 (3874) i flg. Grupper: 1573 levede af Haandv. og Ind., 935 af Handel o. l., 346 af Transp., 116 af Landbr., 58 af Mejeridrift, 11 af Fiskeri, 259 af immat. Virksomhed, 291 som Tyende o. l., 193 af egne Midler, 60 væs. af offtl. Underst., 32 var uden angivet Erhverv.

Som Havn for Maribo benyttes *Bandholm*, med hvilken Byen staar i Jærnbane-forbindelse; om Skibsart se under Bandholm. — Ved Maribo-Bandholm Toldsted indbragte Indførselstolden 19^{19/20} 109,692 Kr.

I Maribo holdes Marked med Heste og Kreat., 1 i Febr., 2 i Marts, 1 i Juni (Sommerm.) og 1 i Sept. Torvedag hver Onsdag og Lørdag.

Af Fabrikker og industrielle Anlæg nævnes: Maribo Dampmølle (før Nørreml., brændt 1853 og 1881), A/S fra 1886, Aktiekap. 300,000 Kr., c. 28 Arbejd.; to Ølbryggerier (det ene grl. 1847), Andelsselskabet Maribo Svineslagteri, grl. 1906, aarl. Produktion c. 25,000 Svin, c. 15 Arb.; en Mineralvandsfabr. („National“), grl. 1908; 3 Mejerier (Filial af Mælkekondenseringsfabrikken i Nakskov, Filial af „Trifolium“ i Haslev, Bygningen opf. af Arkt. G. Tvede, Midtlaands Andelsmejeri), Maribo Trævarefabr., A/S opr. 1908, Aktiekap. 62,000 Kr.; et Kalkbrænderi; et Pottemageri; en Cementvarefabr.; 2 Maskinfabrikker (deraf „Vulcan“, opr. 1908; den store Maskin- og Waggonfabrik „Vulcan“ nedlagdes 1906); et Frørenseri og Korntørreri med en 1920 opf. 5 Stokv. høj Bygning, beskæftiger c. 30 Mennesker; 2 Bogtrykkerier. — Maribo Sukkerfabrik ligger c. 1 km Vest for Byen v. Vejen til Rødby. Den er bygget 18^{90/97} af A/S „Maribo Sukkerfabrik“, Aktiekap. 1 Mill. Kr., der erhvervede Skovnæs for 280,000 Kr., men overtoges 1898 af „De danske Sukkerfabrikker“. Bygningerne er opf. efter tysk Forbillede af Ark. Th. Hirth. Til Fabrikken hører Stokkemark Saftstation, som oprindl. hørte under Nakskov Sukkerfabr. Rørledningen mellem Saftstationen og Fabr. maaler 11,8 km. Dampkedlernes Hedeflade er 1277 m², Maskinkraften 861 HK, Elektricitetsprod. 67,5 KW, Vandforbruget 740 m³ pr. Time. Til Fabrikken knytter sig et Smalsporbanenet paa 85,2 km, hvoraf Fabr. ejer 59,3, Roedyrkerne 25,9 km. Fabr. ejer 5 Stk. 13 Tons Lokomotiver og 345 Banevogne, Roedyrkerne 2 Stk. 6,8 Tons Lokomotiver og 64 Banev. Fabrikens Ejdsks. er 3,020,500 Kr. Den er gentagne Gange udvidet. Den forarbejdede 1897 48,480 T. Sukkerroer fra 1590 ha og 1920 103,840 T. fra 4246 ha. I Kampagnen beskæftiges 531 Arb., udenfor denne 187. Skorstenen er 60 m høj.

I Maribo udkommer af Aviser: „Lollands-Posten“ og „Maribo Amtstidende“

(sidstn. Annonceblad, 2 G. ugentlig), desuden „Maribo Social-Demokrat“ og „Tidende for Nakskov, Maribo m. v.“, to sidstn. tr. i Nakskov, samt „Loll.-Falsters Venstreblad“, „Loll.-Falsters Stiftstidende“ og „Loll.-Falsters Folketidende“, alle tr. i Nykøbing; alle Bladene har lokal Redaktion i Maribo.

Kreaturhold ¹⁸/₇ 1920: 132 Heste, 95 Stk. Hornkv. (deraf 56 Køer), 17 Geder og 398 Svin (1914: 579).

Byens Øvrighed består af Politimesteren, der har Bolig i Rødby, men Kontorafdeling her, og en folkevalgt Borgmester, Byraadet består af 10 Medl. foruden Borgmesteren som Formand.

Finansielle Forhold. Indtægter 19¹⁸/₁₉ (i 1000 Kr.) 337, deraf Ejendomsskatter 28, personlige Skatter 281, Formue- og Erhvervsindtægter 11; Udgifter 329, deraf Byens Bestyrelse 12, offtl. Understøttelse 111, Skolevæs. 56, Rets- og Politivæs. 15, Medicinalvæs. 14, Gader, Veje og Kloakker 7, Renter af Gæld 62. Aktiver ³¹/₃ 1919 1431, Gæld 1321. Skatteproc. udgjorde 19³⁰/₃₁ 8,2, Ligningsproc. 10,1.

Kommunens faste Ejendomme er: Raadhuset, Andel i Ting- og Arresthuset og i Syge- og Epidemihuset, Skolebygningerne, Alderdomshjemmet, Asylerne, Gas-, Elektricitets- og Vandværket, 6 Beboelseshuse (med 28 Lejligheder), to Skolelodder, den ved Jærnbanedæmningen afskaarne sydl. Del af Nørresø samt Søbrinken, med Trekanten og Bangs Have.

Byens Politikorps består af en Overbetjent og 4 Betjente, Brandkorpset (opr. ¹/₇ 1886) består, foruden af det tjenstlige Korps med 3 Sprøjter, af et lønnet Korps: en Brandinspektør, 2 Assisterter og 14 Md.

I *Maribo Diskonto- og Laanebank* (Vesterg., egen Bygning), opr. 1854, var Aktiekap. ³¹/₁₂ 1920 500,000 Kr., Indskuddet 4,593,487, Reservef. 278,703 Kr. Desuden er der Filialer af *Den danske Andelsbank*, opr. 1918, *Landmandsbanken*, opr. 1912, og *Loll. Handels- og Landbrugsbank*, opr. 1912.

I gejstl. Hens. udgør Byen eet Pastorat med Landdistriktet og Hillested Sogn. — Byen er Bopæl for Dommeren i Retskr. Maribo Kbst. m. m., og hører under den tilsvarende Politikreds (se p. 5), Maribo Amtstuedistr. (Amtsforvalteren bor her), Midtlaalands Lægekr. (Kredslægen bor her) og har et Apotek, opr. 1703. Den hører til Amtets 2. Folketingskr. (Opstillingskr.), for hvilken den er Valgsted, Maribo Skatte- og Skyldkr., 3. Forligskr. og 2. Udskrivningskr. 238. Lægd samt er Sessionssted for Lægderne 213, 214, 232-45 og 282-84.

Ved Bandholm-Maribo Toldsted er ansat en Toldforvalter (bor i Maribo), en Toldkontrollør (i Maribo) og 4 Toldassisterter (hvoraf 1 i Bandholm og 1 i Rødby); ved Postvæsenet en Postmester og 3 Assisterter, ved Telegrafvæsenet en Bestyrer og 2 Assisterter.

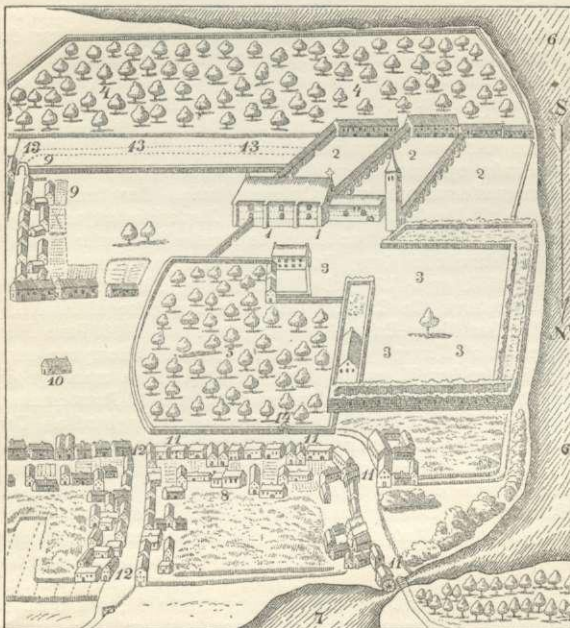
Jærnbaner. Maribo er Station paa *De Laaland-Falsterske Baners* Hovedlinie, Nykøbing-Nakskov, og Endestation for Sidelinien Maribo-Rødby og Maribo-Bandholm Banen (se nedenf.). Om de Laaland-Falsterske Baner se under Nykøbing. Driftsbestyreren bor i Maribo.

Med Laal.-Falsterske Baner befordredes 1920 fra Maribo 114,731 Personer. Totalvægten af Gods og Kreaturer ankommet til M. med L.-F. Baner udgjorde 38,084 og afgaaet fra M. 32,406 Tons. — *Maribo-Bandholm Banen* er anlagt ved Lov af ²⁰/₁₁ 1868, Koncession af ⁸/₁ 1869; Banen, der ejes af et privat Interessentskab,

har kostet 800,000 Kr.; den aabnedes $\frac{2}{11}$ 1869 og er 7,5 km lang. I 1919 var Antallet af Rejsende 65,101; Totalvægten af befordret Gods og Kreaturer 80,725 Tons. — Under Bygning er den private *Maribo-Torvig* Bane, der bygges i Henh. til Lov af $\frac{20}{3}$ 1918 og Eneretsbevilling af $\frac{6}{2}$ 1919.

Historie. Købstaden Maribo (1418 Marienbo; 1428 Mariebo) skylder det her anlagte Kloster sin Oprindelse. Aar 1401 stadfæstede Erik af Pommern en Del Gaver fra Dronn. Margrethe til Kirker og Klostre rundt i Landet, deribl. en Gave af Grimstrup Slot (se Maribo Landdistr.), der skulde anvendes til Grundlæggelsen af et Benediktinerkl. paa Laaland. Men denne Plan kom ikke til Udførelse, og 1408 skænkede Margrethe saa Grimstrup til Birgittinerordenen, for at den heraf kunde indrette sig sit første Kloster i Danmark. Det skulde rejses ved Kirkebyen *Skemminge* (i Vald II's Jordeb. Skæmmyng; 1416 Schemmyng, endnu 1431 Skemmingeby), der stod, hvor det nuv. Maribo ligger, da en Plads her hver Nat var oplyst af en klar Ildslue, hvilket udlagdes som Tegn paa, at Jomfru Maria ønskede sig en Bolig her. Klosterets Oprettelse blev dog først paabegyndt efter Dronningens Død. Under et Besøg 1413 i Vadstena aflagde Erik af Pommern det Løfte, at han „fra nyt af“ vilde grundlægge et Birgittinerkl. paa Laaland; og snart efter sin Hjemkomst indfrie han Løftet. 1416 var Arbejdet saa vidt fremmet, at Munke og Nonner fra Vadstena kunde rejse herved for at indrette det nye Klosterliv overensstemmende med Ordensreglerne. Der kendes flere Breve til og fra de fra Vadstena til Maribo udsendte Munke; Moderklostret var ivrigt for, at de snarest skulde vende tilbage, men frygtede for, at de danske Smigrierer glædede og fristede dem for meget. 1416 skænkede Kong Erik Klosteret Kyse Gaard og Gods i Ø-Flakkebjærg Hrd. (se III, p. 236), og 1417 paabød han Indbygg. i Riget at betale en Tribut af een Penning til Klosteret. (Se C. Neergaard, Grundlæggelse af M. Kl., i Aarb. f. n. Oldk. 1890 p. 267 fl.). Paa Kong Eriks Ansøgning befalede 1418 Pave Martin V Odensebispen at stadfæste det af Kongen grundede Birgittinerkl. i Skemyng, alm. kaldet Marienbo. Som Normalkloster har M. mulig huset hele det store mandlige og kvindelige Personale, som Birgittinerne paabød: foruden en Abbedisse 13 Præstemunke, af hvilke een kaldtes Skriftefaderen, 60 Nonner, 4 Messedegne og 8 Lægbrødre. Den første Skriftefader var oprindelig Munk i Vadstena. I det hele bestod der et ret nøje Forhold mellem Moder- og Datterkloster. — Maribo Kl. blev et af Landets fornemste og betydeligste Klostre. Dets Personale saa vel som dets mange Velgørere hørte for største Delen til Adelen. Rundt om i Landet havde det Besiddelser, der dels var tilfaldet det ved Gaver, dels udgjorde den Medgift (Provente), som Nonnerne bragte med sig ved Indtrædelsen. III. Jordebøger, som optoges 1623 ved Klosterets Overdragelse til Sorø, ejede det i Laalands Sønder-Hrd. 20 Gaarde, i Nørre-Hrd. 27, i Fuglse Hrd. 2 Hovedgaarde og 177 Gaarde, i Musse Hrd. 44 Gaarde, paa Falster 40, paa Sjælland 91, i Skaane 14, paa Langeland 7, i Fyn Strøgods af 14 og i Jylland 43; desuden mange Huse og øde Jorder, Møller m. m. Det havde ogsaa Patronatsretten til Østøfte Kirke, som Chrf. af Bayern havde skænket det og Paven bekræftet 1453. Maribo Købstad stod i et vist Afhængighedsforhold til det, og Borgerne maatte hjælpe til ved Byggearbejder paa Kl. Flere af Kongerne indrømmede det Begunstigelser og stadfæstede dets Privilegier; saaledes stadfæstede Chrf. af Bayern 1442 alle de Privil. og Naader, Dronn. Margrethe og Kong Erik havde givet det, og i dette Dokument siger Kongen, at det sker, „efterdi Gud nu os tilskicket har at være ret Patron for Maribo Kl.“ Endvidere gav Paver og Kardinaler det Breve med Aflad for enhver, der betænket det med Gaver; et Afladsbrev af 1446 begrundes ved, at Klosterbygningerne endnu ikke var fuldførte. Andre Klostre søgte Optagelse i dets Søsterskab (1487 saaledes Skt. Agnete Kl. i Roskilde), og flere fornemme Mænd og Kvinder lod sig udnævne til „Brødre og Søstre udenfor“ for at blive delagtige i Ordenens gode Gerninger. 1430 blev Maribo Kl. Moderkloster til det bayerske Birgittinerbo Gnadenberg. Aaret efter tillod Pave Martin V Kl. at følge Lund Kirkes Ritual, da Ritualen i Odense Stift, hvortil Maribo hørte, var indrettet efter Benediktinernes. — Af alle danske Klostre forblev Maribo længst ved Magt efter Reformationen; Adelen ønskede at bevare det som et Adelsfrøkenkloster under en Abbedisse, men Kongen havde Ret til at ansætte en Prædikant, og Abbedissen

og Søstrene skulde være Kirkeordinansen hørige; enhver indgiven Jomfru skulde blive i Kl. indtil sit Giftermaal. Skønt Klosterlivet saaledes skulde synes at være betryggende ordnet, begyndte snart allehaande Rygter at dukke op om, at Nonnerne ikke efterlevede Fundatsen, og 1563 fremsatte Odensebispens Niels Jespersen flere alvorlige Klager mod dem, dels for Vedhængen ved den papistiske Lære, dels for Usædelighed. Klosteret fik saa en ny Fundats 1572, men da det snart efter atter hed sig, at det „tilgik meget uskikkeligen og utilbørligen“, lod Regeringen 1595 Klosteret visiteres ved Rigets Kansler m. fl., og 1596 fik det en ny Fundats. Troen paa dets Nytte som Forsørgelsesanstalt var imidlertid borte, og 1620 besluttedes dets Ophævelse; den skete Foraar 1621. Ved Gavebrev af ^{30/11} 1623 skænkedes dets Bygninger og Gods til Sorø adelige Akademi, og efter dettes Nedlæggelse 1665 overgik alt til Kronen og indlemmedes i Dronning Sophie Amalies Livgeding.

Resens Grundplan af Maribo Kloster.

1. Kircke. — 2. Brødre-Kloster, nu Sognepræstens Residents. —
3. Søster-Kloster. — 4. Brødre-Hafve. — 5. Søster-Hafve. — 6. Sønder Søe. — 7. Nørre Søe. — 8. Den gammel Kirche Sted da byen kaldis Skimminge, nu brugis same Kirche til Lade. — 9. Latinske Schole. — 10. Raadhusit. — 11. Kloster-Gade. — 12. Nørre-Gade. — 13. Brøder-Gade, hvor igiennem er Indkiørsel til Brødre-Kloster. — 14. har været indkiørsel til Søster-Klosteret.

man først at nedbryde (if. kgl. Ordre af 1622); paa Resens Tid laa det i Ruin undtagen et Stykke af den østl. Fløj; 1672 bortsolgtes herfra 160,000 Mursten til Brug ved Opførelsen af Vaabensted Kirketaarn. Munkeløsteret blev 1647 Præstebolig og benyttedes (med en Afbrydelse fra omtr. 1695 til 1718) som saadan til omtr. 1770, da det blev nedbrudt og erstattet med en anden Præstegaard (atter 1844 ombygget med en ny, hvis Udbygninger fornyedes 1898). Nykloster endelig benyttedes vistnok en Tid, fra 1642, som Domhus, i Henh. til et Kongebrev om, at et af de bedste Huse i Maribo Kl. skulde indrettes dertil; 1685-98 beboedes det af Leonora Chr. Ulfeld; i 18. Aarh. blev det nedbrudt, men baade af det og Murene om Søsterhaven stod der endnu Levninger ved Beg. af 19. Aarh.

Maribo Købstad er opstaaet kort efter Klosterets Oprettelse ved kgl. Brev af ^{27/9} 1416; ved dette giver Erik af Pommern sit Samtykke til, at der i Skemminge maa bygges en Købstad

Klosterets Bygninger er nu forsvundne undtagen Kirken, som 1596 blev Byens Sognekirke og 1621 overdroges til den; af Nonneklosterets Nordfløj staar dog i „Aktiehaven“ tæt N. for Kirken et kortere Stykke Mur, opf. af røde Munkesten i Munkeskifte om en indre Kærne af Murbrokker, Flint m. m. Som det bl. a. fremgaar af en sikkert dog ikke ganske paalidelig Grundplan i Resens Atlas fra c. 1670, indtog Klosteret et meget stort Fladerum; mod S. og V. begrænsedes det af Maribo Sø, mod Ø. naaede det til Torvet, mod N. til Klostergade. Munkenes og Nonnernes Bygninger laa som sædvanlig adskilte, Munkeløsteret S. for Kirken og forbundet med denne ved nogle Buegange; Nonneklosteret — en anselig, firfløjet Gaard — N. for Kirken. Ved det sydvestl. Hjørne af Søsterhaven laa det senere opførte „Nykloster“. Nonneklosteret begyndte

med Privilegier og Friheder som andre Købstæder paa Laaland, og disse Privilegier er ofte senere blevet bekræftede og udvidede, saaledes 1421, 1648 og 1672*). Byen har dog aldrig været betydelig, om den end i Brev af $\frac{5}{1}$ 1557 vedr. Laaland-Falsters Udredelse af et Orlogsskib ved sin Anpart ansættes som Øernes tredje By, kun staaende tilbage for Nakskov og Nykøbing; 1672 havde den 444, 1769 504 Indb. I Grevens Fejde sluttede Maribo Borgere sig til Chr. II's Parti og tog Del i Plyndringer af Herregaarde, ligesom de ogsaa angreb Klosteret, men allerede $\frac{22}{7}$ 1535 maatte Byens Borgmester og Raad hylde Chr. III i Nysted. Maribos gamle Sognekirke, der efter Resen har ligget paa den nordl. Side af Klostergade, blev ødelagt ved en stor Ildebrand, som overgik Byen 1596, og som „ikke lod mange Huse tilovers“; Byen fik da som nævnt Klosterkirken til Sognekirke; 1617 blev den gamle Kirke nedbrudt og Stenene benyttede til at udbedre Beginne-Huset (se Anm. p. 16) med; dog stod der endnu Levninger af den til langt op i 18. Aarh. Aar 1601 hærgede Pesten Byen; 1713 brændte 25 Gaarde og Huse, og 1832 blev den atter to Gange hjemsogt af Ildebrande. — Som de fleste andre Købstæder har Maribo haft en lille Latinskole, der laa ved Brødregades nordl. Side (se Resens Grundplan); den nedlagdes 1740. — Om en *Skt. Jorgensgaard* ved Maribo se Stokkemærke Sogn. — Ved Byens 500 Aars Jubilæumsfest 27. Sept. 1916 var Kongen til Stede.

I Maribo er bl. a. fødte Prof. Henr. Nic. Clausen $\frac{22}{4}$ 1793 og Forfatteren Fr. Sneedorff Birch $\frac{1}{3}$ 1805.

Litt.: J. Wichfeld, Fortidsminder fra Egnen om M. Sø, Kbh. 1862. — A. Kall-Rasmussen, Hist.-topogr. Efterretn. om Musse Hrd., I. Maribo Sogn, Kbh. 1866. — S. Birket Smith, Leonora Christina paa Maribo Kl. Tillige med en Synsforretn. over Kl. fra 1695 (i Dske Saml. V p. 209 fig.). — S. Forf., Leonora Christina paa Maribo Kl., Kbh. 1872. — H. J. Hansen, Af M. Kl.s Hist., i „Fra Ark. og Mus.“ III p. 298. — Johanne Skovgaard, Den hell. Birgitta og M. Kl., i Aarb. f. Laal.-Falst. 1914. — III. Tid. 1915-16, p. 622; 1913-14, p. 46. — En Købstadsret fra 1488 er trykt i Nye Danske Magazin 1836, p. 223. — Gunnar Knudsen, Fra M. Kl.s Nedlæggelse, i Aarb. f. Laal.-Falst. 1920.

Nakskov.

Købstaden Nakskov ligger under $54^{\circ} 49' 50''$ n. Br. og $1^{\circ} 25' 39''$ v. L. for Kbhvn. — $11^{\circ} 9' 1''$ ø. L. for Grw. (beregnet for Altanen paa Sukkerfabrikken, hvor der er trigonometrisk Stat.) — ved det inderste af Nakskov Fjord paa en lav, jævn og Ieret Grund c. 24 km VNV. for Maribo; højeste Punkt er ved Kirken, c. 5,5 m, ved Banegaarden er der c. 3 m. Byen ligger N. for den lange Havn og har sin største Udstrækning Ø. til V., c. 1800 m, dens største Bredde fra N. til S. er 1000 m.

Paa Landsiden var den tidligere omgivet af Volde og Grave, der nu er nedlagte (Rester af Voldene kan spores i et Par Haver); S. for Havnen hører tre tidligere nu landfaste Øer med til Købstaden; ved en Dæmning med en kort Bro, Nybro, er det forbundet med den nordl. Del af Byen; inden for Dæmningen ligger Indrefjord, der nu er delvis tørlagt. Ø. for Byen ligger delvis i det tidligere, fra

*) M. har utvivlsomt været Købstad lige fra sin Opstaaen, da dens Byfogder allerede nævnes i 15. Aarh. At den flere Gange i Dokumenter fra 16. Aarh., hvori de Laaland-Falsterske Købstæder opregnes, ikke nævnes som saadan, maa formentlig have sin Grund i, at Klosterets Abbedisse dengang var dens rette Øvrighed. At der i ovennævnte Brev af $\frac{5}{1}$ 1557 skelnes mellem Borgerne i de Laaland-Falsterske Købstæder og „Undersaatterne“ i Maribo og Rødby, skyldes vel, at Rødby, der dengang ikke var Købstad, en Tid lang havde Byfoged fælles med Maribo (se Kall-Rasmussen, Musse Hrd. p. 346). — Byens ældste Vaaben (se p. 9) bestaar af Bog-taverne M.B. Det næste Vaaben, en Jomfruskikkelse (Maria?), er fra 18. Aarh., uvist fra hvilket Aar. Det nuvæ. Vaaben, Nonne i Birgittinernes Dragt paa forgyldt Grund, er approberet ved kgl. Res. af $\frac{25}{4}$ 1903.